

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

נב.

עין משפט
נר מצוה

ע"ה א מ"י פ"ב מהל'
מכירה ה' י סמג
לחון קע טוש"ע ח"מ ס'
ר"ב סעי' טו:
ע"ב ב ג מ"י שם ה' יא
[והל' יב] ועין במגיד
משנה טוש"ע שם סעי' י:
פ ד מ"י פ"ד מהל'
מעשר שני ה' יט:
פ"ה ה' י ז מ"י פ"ז מהל'
גביה ה' ד [והל' ה]
סמג עשין ע"ב טוש"ע ח"מ
ס' ר"ב סעי' יח:
פ"ב ה' מ"י פ"ט מהל'
כלס ה' י:
פ"ג ט י מ"י פ"ז מהל'
גביה ה' ה:

תנא דידן קחשיב מלמטה למעלה. דאין אונאה עד ד' איסקין
ולא עד בכלל דבד' איסקין יש אונאה דגמרא אמרינן מאן
תנא טלית ר"ש היא דלמחר ח' פונדיונין היין אונאה: **ותנא ברא**
קחשיב מלמעה למטה. אי גרסינן דבריימא עד כמה אחי שפיר
דחשיב מלמעלה למטה וסבר עד
ועד בכלל אבל אי לא גרסינן עד לא
הוא לרין למימר דחשיב מלמעלה
למטה אלא כמשמעו כמה יהא אונאה
ד' איסקין ואגז דקאמר לתנא דידן
מלמטה למעלה נקט לתנא ברא
מלמעלה למטה:

עשיק לבדן. וא"ת התינח נתאנה
לוקח נתאנה מוכר מאי

איכא למימר והתינח כסות פירות
מאי איכא למימר וי"ל דלא פלוג
רבנן ועי"ל דעיקר הטעם הו' סלע
כיון דלא סגי לא מחיל:

ולא קתני עד רביעי. ואע"ג דרובע
מאי למהו נמי רובע דינר
כדתנן פ"ק דכריתות (דף טז.) זו
ציוס עמנו דרבנן ויהיו רובע
דינר כדפי' התם וכן אמרינן התם
גר שנתגיר לרין שפירש רובע לקינו
מ"מ אי מיי' הכא דרובע דינר
ה"ל למינני רביעי דלא נטעי
דרובע שקל:

אמר אביי פחתה סלע יותר מבדי
אונאה איסר אכור להוציאה.

פרש"י ציפה וא"ת פשיטא ויכא נמי
שהקשה אפילו משהו נמי היה לו
להקשות אפי' כדי אונאה נמי וי"ל
דמייירי אפי' דעתו להחזיר האונאה
אסור כיון דהמקח טעות הוא אבל
כדי אונאה מותר להוציאה ציפה
ובלצד שיחזיר האונאה אם יתבצע
הלא קודם שיראה לשולחני ומומר
כיון שהמקח מתקיים ופחות מכדי
אונאה מוכרה ציפה אפילו אם אין
דעתו להחזיר אונאה משום דהו'
לאלתר מחילה רבא אמר פחתה איסר
לדינר אסור להוציאה ציפה אם אין
דעתו להחזיר משום דהו' אונאה כר"מ
ועוד יש לפרש אמר אביי כו' אסור
להוציאה אפילו בשויה וסבר כמ"ד
בסמוך יתר על כן יקוץ אבל פחות
מאיסר שרי דלהפסד מרובה חששו
ולא להפסד מועט ורבא דקאמר אפי'
משהו נמי לית ליה האי סברא ומאי
נמי סבר רבא צין כמ"ד יקוץ צין
כמ"ד יקיים: **יתר ע"ב** בן יקוין. ולא
ימכרו לתגר מצי נמי קאי אפחתה
יתר מכדי אונאתה וה"פ אפילו ע"מ
לנוקדה לא ימכרו לתגר ולחרס
אבל לאחרים ימכור על מנת
לנוקדה ולמ"ד יתר על כן יקיים לא
ימכרה לתגר לא קאי אלא אכסלע
עד שקל דלמחר פחתה יותר משקל
ותהקניה:

אפילו פרוטה אסור לקיימה וזהו
לא ימכרה. **אדם** אנס: **ולא** להרג. רואח:
שמרמין זה אם אחרים. ומיראה יקבלוה מידם ציפה: **רובע שקל** מטבע קטן של חצי דינר והוא הקרוי בגמרא סלע מדינה: **למה** ליה
למחילה לדינר בשקל. **למה** לדינר עד חצי וזו: דאחי משקל. אם פחתה השקל עד חצי ונעשה דינר: **מומר** לקיימו. ולהוציאו דדינר: **דינר** כפא
מסלע אסור לקיימו. אפי' להוציאו דדינר דמתוך שהוא כח ממטבע עבה ורחבה טועין בו ללמכרו בשקל ואחי לקבולי בתורת שקל: **מאי קאמר**
הא ליכא למימר פחות מיכן דאם עמד סלע על פחות משקל או אם עמד דינר על פחות מרובע איסר אסור לקיימו דמאי איריא איסר אפילו
משהו נמי דהא אמר בשלע עד שקל ותו לא: **ישראל** אונאתה. לר"מ כדאית ליה לרבי יהודה כדאית ליה: **אסור**. להוציאה ציפה: **עמאה**. מקבלת
טומאה מעתה שהרי עשאה כלי: **יקוץ**. יחמכה לשנים דחאי לאפוקיה בשקל: **יתר על כן** יקיים. דלגבי סלע מחלפה בסלע:
יתר

אשמונה פונדיונות שני פונדיונים לדינר עד
מתי מותר להחזיר בכרכים עד כדי שיראה
לשולחני בכפרים עד ערבי שבתות יאם היה
מכירה אפי' לאחר שנים עשר חדש מקבלה
הימנו ואין לו עליו אלא תרעומת ונותנה
למערש שני ואינו חושש שאינו אלא נפש
רעה: **גמ'** ורמינתי עד כמה תהא הסלע
חסירה ויהיה בה אונאה אמר רב פפא לא
קשיא **תנא** דידן קא חשיב ^(א)ממטה למעלה
תנא ברא קא חשיב ^(ב)מלמעלה למטה מאי
שנא בסלע דפליגי ומאי שנא בטלית דלא
פליגי אמר ^(ג)רבא מאן תנא טלית ר"ש היא
אביי אמר טלית עד שתות מחיל איניש
דאמרי איניש עשיק לגבוך ושוי לכרסך סלע
כיון דלא סגי ליה לא מחיל גופא ^(ד)עד כמה
תהא הסלע חסירה ויהא בה אונאה ר"מ אומר
ארבעה איסרות איסר לדינר ר' יהודה אומר
ד' פונדיונות פונדיון לדינר ר"ש אומר
שמונה פונדיונות שני פונדיון לדינר יתר על
כן מוכרה בשויה ^(ה)עד כמה תיפחת ויהא
רשאי לקיימה בסלע עד שקל בדינר עד רובע
פחות מבין איסר אסור ^(ו)להוציאה ^(ז)הרי זה
לא ימכרה לא לתגר ולא לחרס ולא להרג
מפני שמרמין בה את אחרים אלא יקבנה
ויתלנה בצואר בנו או בצואר בתו אמר מר
בשלע עד שקל בדינר עד רובע מאי שנא
בשלע עד שקל ומאי שנא בדינר עד רובע
אמר אביי ומאי רובע דקתני נמי רובע שקל
אמר רבא דיקא נמי דקא תני רובע ולא קתני
רביע ש"מ למה ליה למתלייה לדינר בשקל
מלתא אגב אורחיה קמ"ל דאיכא דינר דאתי
משקל מסייע ליה לר' אמי דא"ר אמי דינר
הבא משקל מותר לקיימו דינר הבא מסלע
אסור לקיימו: פחות מבין איסר אסור
^(ח)להוציאה: **מאי קאמר** אמר אביי הכי קאמר
פחתה סלע יותר מבדי אונאה איסר אסור
אמר ליה רבא אי הכי אפילו משהו נמי אלא
אמר רבא פחתה סלע איסר לדינר אסור
וסתמא כר"מ תנן התם ^(ט)סלע שנפסלה
והתקניה שיהא שוקל בה משקלות טמאה
עד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה
לשלע שני דינרים פחות מבין יקוץ יתר
על כן מאי אמר רב הונא פחות מבין
יקוץ יתר על כן יקוץ רבי אמי אמר
פחות מבין יקוץ יתר על כן יקיים מיתבי
יתר

דלא מצי לשהויי אלא עד חצי ודינר עד רובע משחקר ועמד על פחות
מכדי לא יקיימו דחאי לאפוקיה דרובע: **פחות מבין איסר** אסור.

לקמיה מפרש: **לא ימכרה**. זו שאמרו אסור לקיימה לא החירו לו שימכרה דמיה לא לתגר: **ולא** לחרס. **אדם** אנס: **ולא** להרג. רואח:
שמרמין זה אם אחרים. ומיראה יקבלוה מידם ציפה: **רובע שקל** מטבע קטן של חצי דינר והוא הקרוי בגמרא סלע מדינה: **למה** ליה
למחילה לדינר בשקל. **למה** לדינר עד חצי וזו: דאחי משקל. אם פחתה השקל עד חצי ונעשה דינר: **מומר** לקיימו. ולהוציאו דדינר: **דינר** כפא
מסלע אסור לקיימו. אפי' להוציאו דדינר דמתוך שהוא כח ממטבע עבה ורחבה טועין בו ללמכרו בשקל ואחי לקבולי בתורת שקל: **מאי קאמר**
הא ליכא למימר פחות מיכן דאם עמד סלע על פחות משקל או אם עמד דינר על פחות מרובע איסר אסור לקיימו דמאי איריא איסר אפילו
משהו נמי דהא אמר בשלע עד שקל ותו לא: **ישראל** אונאתה. לר"מ כדאית ליה לרבי יהודה כדאית ליה: **אסור**. להוציאה ציפה: **עמאה**. מקבלת
טומאה מעתה שהרי עשאה כלי: **יקוץ**. יחמכה לשנים דחאי לאפוקיה בשקל: **יתר על כן** יקיים. דלגבי סלע מחלפה בסלע:
יתר

שמונה פונדיונות. שמות כשאר אונאה: **ככר**. שיש שם שולחני
עד כדי שיראה לשולחני: **ככר**. שאין שם שולחני: **עד** ערבי
שבת. שבה להוציאה בערב שבת לסעודת שבת אז ידע אם יוכל
להוציאה ויקבלוה ממנו: **ואם** היה.
י"ב חדש כו'. בגמרא פריך הא אמרת
עד ערבי שבתות: ואין לו עליו אלא
תרעומת. מפרש בגמרא ^(א): **ונתנה**.
בזילול מעשר שני. ובגמ' מפרש אם
בשויה אם בסלע יפה: **לפי** שאינה.
מדה זו של פוסלי מטבע בשביל
חסרון מעט אלא נפש רעה: **גמ'**
ורמינתי כמה סלע חסירה ויהא
בה אונאה. אלתא דבני שיעורי
היא אונאה ומתני קתני ולא יהא
אלתא דבני שיעורי לאו אונאה היא
עד דאיכא טפי: **אמר רב** פפא.
לעולם אימא לך דבני שיעורי היא
אונאה ולא יהא דמתני לאו אשיעורא
קאי אלא אפחות מכשיעור קאי:
מלמטה למעלה קחשיב. וה"ק סלע
הפוחתה והולכת עד כמה יכול
להוציאה עד שפחתה שיעור כך וכך
ומינין שהגיעה לשיעור הזה יהא זה
אונאה: **ונתא** ברא. דנקט ויש זה:
מלמעלה למטה חשיב. סלע שפחתה
כמה פחתה להיות זה אונאה מפרש
כל פחתה גדולה שבה כגון שבע
איסרות או שש או חמש היא אונאה
עד ד' והיא בכלל אבל לתנא דידן אין
ארבעה בכלל לא יהא ועל כרחך
לא מתוקמא אלא בזה: **ומאי שנא**
בעלים. סתם סחורה דתנן זהו לעיל
(דף מט.) שמות למקח: **ר"ש** היא.
גבזי סלע אית ליה שמות: **עשיק**
לגבז. הרין לכסות גופך וגבזך
קנה ציורך: **ושוי** לנרסך. למאלך
לא תקנה אלא בשוין: **עשיק**. לשון
יוקר הוא וחזירו בלחיה נשך [לקמן
דף עז.] באתרא דלמימר עשיק
עפרא: **כיון** דלא סגי ליה. שאינו יואל
בהוצאה: **יתר על כן** מוכרה בשויה.
לקמיה מפרש לה יתירה על כן שלא
פחתה כדי אונאה: **מוכרה** בשויה.
בסלע יפה: **בסלע** עד שקל. סלע
הטובע ופוחת והולך עד שקל מותר
לקיימו דאין עשוי לרמות בו בני אדם
למוכרו בסלע יפה לפי שפחת שלו
יכיר אבל משפחת משקל לא יקיימו
לפי שבה לרמות ולמוכרו בתורת שקל
שאין פחת שלו יכיר לגבי שקל מתוך
שהוא רחב שנתחילה היה סלע אינו
נראה חסר משקל. שקל הוא מטבע
של חצי סלע ודינר מטבע קטן שנים
מהם יש בשקל: **בדינר** עד רובע.
ואם היה דינר כפחת עד שעמד על
רובע מותר לקיימו. קס"ד רובע דינר
קאמר ולקמיה פריך מאי שנא סלע

דלא מצי לשהויי אלא עד חצי ודינר עד רובע משחקר ועמד על פחות
מכדי לא יקיימו דחאי לאפוקיה דרובע: **פחות מבין איסר** אסור.
לקמיה מפרש: **לא ימכרה**. זו שאמרו אסור לקיימה לא החירו לו שימכרה דמיה לא לתגר: **ולא** לחרס. **אדם** אנס: **ולא** להרג. רואח:
שמרמין זה אם אחרים. ומיראה יקבלוה מידם ציפה: **רובע שקל** מטבע קטן של חצי דינר והוא הקרוי בגמרא סלע מדינה: **למה** ליה
למחילה לדינר בשקל. **למה** לדינר עד חצי וזו: דאחי משקל. אם פחתה השקל עד חצי ונעשה דינר: **מומר** לקיימו. ולהוציאו דדינר: **דינר** כפא
מסלע אסור לקיימו. אפי' להוציאו דדינר דמתוך שהוא כח ממטבע עבה ורחבה טועין בו ללמכרו בשקל ואחי לקבולי בתורת שקל: **מאי קאמר**
הא ליכא למימר פחות מיכן דאם עמד סלע על פחות משקל או אם עמד דינר על פחות מרובע איסר אסור לקיימו דמאי איריא איסר אפילו
משהו נמי דהא אמר בשלע עד שקל ותו לא: **ישראל** אונאתה. לר"מ כדאית ליה לרבי יהודה כדאית ליה: **אסור**. להוציאה ציפה: **עמאה**. מקבלת
טומאה מעתה שהרי עשאה כלי: **יקוץ**. יחמכה לשנים דחאי לאפוקיה בשקל: **יתר על כן** יקיים. דלגבי סלע מחלפה בסלע:
יתר

(א) ב"ק סא. ע"ש, (ב) נ"י
הטעם חוס' חולין נד: ד"ה
בסלע, (ג) ב"ק סא. (ד) גי'
הר"ש רבא, (ה) [פוסק]
פ"ג, (ו) ר"מ מ"י, (ז) [פוסק]
(ח) ר"מ מ"י, (ט) כלס פ"ב
[מ"י] ע"ש, (י) [פוסק]
(כ) [פוסק], (ל) [פוסק], (מ) [פוסק]
עשיק לפני ד"ה ושו"י,
(נ) [פוסק].

מוסף רש"י
רש"י. לשון זול (ע"י ד').